

Директору
Національного еколого-
натуралістичного центру
учнівської молоді,
доктору педагогічних наук
В.В. ВЕРБИЦЬКОМУ
ЮРИНЕЦЬ І.А.
методистки,
зав.відділом біології

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА

Відповідно до наказу Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України № 6\В від 05 листопада 2025 року я, Ірина Юринець, методистка вищої категорії перебувала у відрядженні в період з 08 по 11.12.2025 року у Тернопільському обласному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді з метою здійснення координаційно-методичної роботи та вивчення питань теми «Освітнє партнерство Тернопільського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді із закладами загальної середньої освіти, реалізація можливостей у формуванні ключових компетентностей учнівства».

Моє відрядження у Тернопільському обласному центрі еколого – натуралістичної творчості учнівської молоді почалося з семінару – практикуму «Народні традиції – джерело формування екологічної компетентності школярів» для керівників гуртків та вчителів області, на якому були присутні завідувачка Центру виховної роботи , захисту прав дитини та громадянської освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти Світозара Хома та методистка Тернопільського обласного центру еколого – натуралістичної творчості учнівської молоді Уляна Дулеба. Після закінчення семінару адміністрація закладу організувала продуктивну розмову з фахівчинями – колегами Світозарою Хомою та Уляною Дулебою, в процесі якої були визначені спільні стратегічні шляхи для розширення освітнього партнерства Центру з ЗЗСО.

Мала можливість бути присутньою на практичній частині семінару, а саме, майстер –класах, які проводили керівники гуртків Галина Дудар, Наталя Пашкевич та онлайн майстер – клас від народного майстра з писанкарства Ярослава Осадци для керівників гуртків та вчителів області.

Надзвичайно вичерпною, цікавою, конструктивною та продуктивною була розмова з директоркою Скала – Подільського дитячого парку Стафиною Валентиною Григорівною, під час якої обговорювали стратегічні, проблемні питання, питання «виживання» у реаліях сьогодення. Валентина Григорівна повідомила про історію створення Парку, про дуже зручне розташування(між двома школами), що сприяє системній роботі закладу.Відзначила і те, що цього року були відкриті нові гуртки: спортивний(футбол) та інші... Натхненню та цікаво розповідала про свою роботу, плани на майбутнє та шляхи формування ключових компетентностей учнівства у рідній Скалі.

Заступник директора з навчальної роботи КЗ «Тернопільський обласний еколого – натуралістичний центр учнівської молоді» Т.А.Гуцало та заступник директора з виховної роботи Сворінь Н.В. ознайомили зі змістом роботи закладу, основними завданнями на найближче майбутнє, що сприятиме досягненню основної мети в реалізації можливостей у формуванні ключових компетентностей учнівської молоді.

Основними документами, що регулюють освітній процес, є робочий навчальний план, який погоджений педагогічною радою та затверджений Департаментом освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) та Освітня програма закладу на 2025-2026 навчальний рік.

Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки та Національного еколого-натуралістичного центру, надається перевага гурткам, які працюють за навчальними програмами з контентом, відповідним до умов війни, а також діючі програми адаптуються темами, корисними здобувачам освіти на даний час та збільшенням часу для практичної роботи.

У Центрі запроваджуються нові напрями роботи для широкого застосування проактивних видів діяльності у сфері позашкільної освіти, які відповідають компетентнісному та діяльнісному підходам (проектна, підприємницька, дослідницька, волонтерська діяльність).

Педагогічні працівники Центру систематично працюють над розробкою методичних матеріалів, навчальних програм й посібників в галузі позашкільної еколого-біологічної освіти.

Наказом департаменту освіти і науки Тернопільської військової адміністрації затверджено 28 навчальних програм з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку.

Протягом 2025 року педагогічні працівники обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді підготували 23 накази по департаменту освіти і науки, підготували 25 інформаційно-методичних матеріалів.

Методична робота в Центрі проводиться в таких напрямках:

- поглиблення методологічно-теоретичної підготовки керівників гуртків, оволодіння ними інструктивно-нормативними документами про освіту;
- удосконалення дидактично-методичного забезпечення освітнього процесу, вирішення актуальних для закладу організаційно-методичних проблем;
- ознайомлення педагогів з іноваційними формами та методами проведення занять в умовах воєнного стану;
- розробка та впровадження релаксаційних вправ для зняття психологічного навантаження на заняттях гуртків еколого-натуралістичного напрямку;
- надання методичної та практичної допомоги педагогам області в організації заходів з розвитку пріоритетних напрямів еколого-натуралістичної роботи;
- створення інформаційного банку навчально-методичної літератури з позашкільної освіти.

- організація співпраці з Тернопільським обласним комунальним інститутом післядипломної педагогічної освіти з питань курсової перепідготовки, проведення спільних семінарів, майстер-класів, практикумів тощо.

Заклад позашкільної освіти має необхідні умови для проведення координаційно-методичних заходів для різних категорій працівників освіти у тому числі: семінарів, круглих столів, тренінгів, науково-практичних конференцій тощо. Серед методичних заходів проведено: семінари-практикуми (4), онлайн-наради (2), тренінги (2), майстер-класів (63), виставок (12).

У закладі проводиться системна робота щодо надання вихованцям профільних знань, формування їх практичного досвіду.

Організація ефективної науково-методичної роботи педагогів сприяє розв'язанню проблеми оптимізації навчальної та виховної роботи в позашкільному освітньому просторі, розробленню та впровадженню інноваційних навчально-виховних методик і технологій. Тому на базі Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді створені методичні об'єднання керівників гуртків, діяльність яких розглядається як частина системи неперервної освіти педагогів. В ТОЦЕНТУМ працюють 4 методичні об'єднання: керівників гуртків екологічного, біологічного, зоологічного профілів та озеленення і фітодизайну. МО працюють згідно затвердженого плану. Одним із найважливіших завдань закладу позашкільної освіти є постійне підвищення професійного рівня, педагогічної майстерності, загальної культури.

У Тернопільському обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді проводяться Тижні педагогічної майстерності, педагогічні виставки, інструктивно-методичні наради.

Традиційно проводиться виставка кращого педагогічного досвіду, на якій керівники гуртків знайомляться з кращими розробками занять, свят, проєктів, а також матеріалами які подаються на обласні конкурси, акції, операції. Проходять методичні діалоги з актуальних проблем виховання між керівниками творчих об'єднань.

В області працює 2 заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування – Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді та Скала-Подільський дитячий парк (селище).

Згідно цифрових інформаційно-аналітичних даних в Тернопільській області працює 140 гуртків еколого-натуралістичного напрямку. З них в ЗПО 112 груп (70 груп ТОЦЕНТУМ, 6 груп – Скала-Подільський дитячий парк, 36 груп – в комплексних ЗПО), в ЗЗСО – 28 груп.

Кількість вихованців, учнів, слухачів (осіб),

- у містах

в ЗПО(од.) – 77 (1151 вихованець)

в ЗЗСО (од.) – 8 груп (118 вихованців)

- у сільській місцевості

в ЗПО 35 груп (522 вихованців) 3 них ТОЦЕНТУМ – 21

група (313 вихованців).

в ЗЗСО (од.) 20 груп (288 вихованців)

Загальна кількість дітей шкільного віку в області 98 617 учнів

Охоплення дітей шкільного віку

- Загальний відсоток охоплення 2,1%
- у містах 1,18 %
- у сільській місцевості 0,6 %

З метою оновлення змісту позашкільної еколого-біологічної освіти в Центрі щорічно проводяться обласні етапи Всеукраїнських фахових конкурсів: конкурс навчально-методичних матеріалів та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичної освіти; відкритий рейтинг якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників»; позашкільні педагогічні читання-виставка видавничої продукції з еколого-натуралістичного напрямку.

Заступники директора Тетяна Анатоліївна та Надія Володимирівна познайомили мене з структурою закладу, освітнім процесом та координаційно-методичною діяльністю та організували методичний діалог з колективом закладу на тему: «Реалізація можливостей у формуванні ключових компетентностей учнівства», під час якого педагогічні працівники розкрили інноваційний зміст методичного забезпечення в територіальних громадах області та результативність експериментально-дослідницької, еколого-натуралістичної роботи через різноманітні форми освітньої діяльності та активну діяльність та вдосконалення форм роботи з партнерами, продемонстрували напрямки роботи відповідно до профільності закладу та мети відрядження. Теми презентаційних виступів додаються. Педагогічною радою закладу окреслено низку завдань, виконання яких сприяє досягненню єдиної стратегічної мети – створення безпечного позашкільного освітнього простору для надання якісної освіти в умовах воєнного стану, реалізації можливостей у формуванні ключових компетентностей учнівства та розширення мережі партнерських відносин з закладами освіти.

Тернопільський обласний центр еколого – натуралістичної творчості учнівської молоді має науково – дослідницьку земельну ділянку, розміром 1 га, теплицю для вирощування культур закритого ґрунту, що має газове опалення, зимовий сад, який існує вже понад 25 років і в якому налічується понад 300 видів представників флори. Завідувачка УНДЗД ТОЦЕНТУМ, методистка Федун Галина Романівна разом зі своїми вихованцями продемонстрували організацію науково-дослідницької роботи в агробіологічних гуртках та на НДЗД закладу, ознайомила з пріоритетними напрямками цієї роботи та проінформувала про партнерські стосунки з провідними агрофірмами, що співпрацюють з Центром.

В рамках освітнього проекту «Розумний город», започаткованого агропромисловою компанією «Контінентал Фармерз Груп», Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді активно співпрацює із компанією. Вихованці закладу активно долучаються до проведення дослідницьких робіт, кращі вихованці неодноразово нагороджувались цікавими екскурсіями та брали участь у розважальних заходах, що започатковані компанією. Відбуваються робочі зустрічі з представниками торгової марки біопрепаратів «Жива Земля» та представниками Контінентал Фармерз Груп.

Науково – дослідна ділянка поділена на декілька відділів, включаючи аромо- релаксаційний, відділ пропашних , зернових та городніх культур. Треба відзначити те, що земельна ділянка доглянута, підготована до зими. Декілька років тому, на цій же ділянці було виділено певну площу землі, де розташувався молодий сад з ліщини, подарований агропромисловою компанією «Контінентал Фармерз Груп».

Наприкінці нашої співбесіди, методистка Федун Г.Р. зазначила, що «Використання інноваційних технологій у роботі дослідництва на НДЗД ведуть до підвищення природної біологічної активності, відновлення балансу натуральних поживних речовин у ґрунті, відновлення гумусу» і нам треба навчити цьому наших вихованців.

Основна мета Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді щодо організації ефективного соціального партнерства – це забезпечення відкритості закладу позашкільної освіти його соціальному оточенню; розвиток партнерської взаємодії з різними соціальними інституціями у навчанні, вихованні та соціалізації вихованців, задоволення їх потреб в інтелектуальному, культурному й моральному розвитку, в отриманні допрофесійної освіти та кваліфікації в обраній сфері професійної діяльності, в можливості реалізувати власні життєві наміри. Зміст освітньої, організаційно-масової, методичної роботи педагогічного колективу визначено Положенням про позашкільний навчальний заклад, Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, Концепцією розвитку закладу на 2020 – 2025 роки, Положенням про формування в закладі внутрішньої системи забезпечення якості освіти, іншими нормативними актами з питань позашкільної освіти.

Відрядження продовжилося гостинами до Настасівського ліцею Настасівської селищної ради, директор Злонкевич Андрій Ярославович, де відбулася зустріч з заступниками директора навчального закладу, керівницею гуртка «Юні фермери» та «Юні екологи», що об'єднані в курс «Агросфера», Тетяною Миколаївною Богуцькою. Даний курс впроваджено в 4 ліцеях області. Педагог викладає біологію в даному ліцеї та працює керівницею гуртків при Тернопільському обласному центрі за сумісництвом. Цікавим є те, що заняття курсу проходять на базі господарства компанії «Агропродсервіс», про що розповідала керівниця гуртків та її вихованці. Сільськогосподарська фірма надає транспорт для доставки дітей на базу проведення занять, проводять заняття, залучаючи, також, спеціалістів, а працівники пригощають вихованців своєю продукцією. Кожному вихованцю гуртка презентовано єдиний одяг з логотипом компанії. Необхідно відзначити і те, на скільки компанія зацікавлена в молодих перспективних учнях. Кожному випускнику, який склав НМТ на 200 балів надається премія 10 тисяч доларів, а викладачу, який його підготував – 2.5 тис. доларів. Випускники, які виявили бажання працювати в компанії навчаються за її рахунок і з 2 курсу можуть працювати в ній. Компанія стимулює учнівську молодь та запрошує працювати на її виробництвах, де заробітна плата становить від 20 тис. грн. Крім того, компанія подарувала селу Настасів 32 гектари плодового саду. Такі форми співпраці сміливо можна віднести до інноваційної профільної середньої освіти.

Також практикує ТОЦЕНТУМ міжнародне співробітництво. Керівником 2 проєктів, що започатковані ЗПО, є Валентина Підліснюк, професор кафедри екологічних технологій, доктор хімічних наук, професор екології факультету охорони довкілля Університету Яна Євангеліста Пуркіне в Усті над Лабом (Чеська республіка).

Освітнє партнерство обласного ЕНЦ (угоди, проєкти, заходи) із закладами загальної середньої освіти. Практики освітньої співпраці для забезпечення підтримки та стимулювання впровадження сучасних підходів у гуртковій роботі з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти та впровадження найкращих здобутків українського та міжнародного досвіду. Реалізація освітнього партнерства закладу позашкільної освіти як чинника модернізації змісту повної загальної середньої освіти, використання його можливостей у формуванні ключових компетентностей учнівства.

Партнерство зі школами здійснюється на основі укладання угод про співпрацю, якими передбачаються зобов'язання обох сторін та вказуються напрями взаємодії.

Найбільш ефективними напрямками діяльності із закладами загальної середньої освіти,:

- проведення спільних заходів: фестивалів, конкурсів, змагань;
- проведення семінарів для працівників різних категорій (директорів, заступників директорів шкіл, класних керівників, соціальних педагогів, педагогів-організаторів, вчителів біології, хімії, географії);
- реалізація спільних проєктів, програм;
- залучення педагогів шкіл до створення програм (у минулому році їх створено і впроваджено в роботу 28).

Необхідність співпраці із закладами вищої освіти зумовлена потребою підготовки вихованців до навчання у них. Окрім того існує проблема відірваності загальної середньої освіти від вищої. Студенти приходять неготовими до деяких видів діяльності, наприклад, не мають навичок самостійної пізнавальної діяльності. Для подолання таких недоліків педагоги Центру та викладачі закладів вищої освіти організовують спільні проєкти, конкурси, презентації для вихованців, які б давали можливість сформувати в них ці навички. До організації таких заходів залучені і студенти, які б можуть керувати такими проєктами, поділитись своїми знаннями та досвідом.

ТОЦЕНТУМ співпрацює з Тернопільським національним педагогічним університетом ім. В. Гнатюка, Тернопільським державним медичним університетом ім. Івана Горбачевського, Тернопільським Національним технічним університетом ім. Івана Пулюя, Бережанським агротехнічним інститутом НАУ, Тернопільським вищим професійним училищем сфери послуг та туризму, Кременецьким ботанічним садом, Національним природним парком «Кременецькі гори», Тернопільським обласним управлінням лісового та мисливського господарства, управлінням екології та природних ресурсів Тернопільської обласної державної адміністрації, сільськогосподарською компанією «Континентал Фармерз Груп», регіональним центром міжнародного благодійного фонду «Карітас» «Карітас України», Тернопільським НВК

«Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. – медичний ліцей №15», Тернопільським НВК «ЗОШ І-ІІІ ст. – економічний ліцей № 9 імені Іванни Блажкевич», закладами загальної середньої та позашкільної освіти.

ТОЦЕНТУМ співпрацює з Тернопільським обласним комунальним інститутом післядипломної педагогічної освіти і читають лекції для керівників гуртків, вчителів біології, педагогів організаторів. Так протягом 2025 року було прочитано 8 лекцій.

Нині як ніколи, потрібні нові підходи та шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Проведення заходів з національно-патріотичного виховання сприяє формуванню в учнів громадянської свідомості, активної життєвої позиції, поваги до держави та її символів, розвитку почуття відповідальності, любові до Батьківщини та готовність долучатися до суспільно важливих справ, зазначила у співбесіді заступник директора з виховної роботи Сворінь Н.В.

Спільно з Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді, з 2017 на базі Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді проводиться Тренінг з національно-патріотичного виховання «З Україною в серці». З 2017-2025 р.р. навчання пройшли понад 800 педагогів області з видачею відповідних сертифікатів. Тренінг проводиться з метою активізації роботи з національно-патріотичного виховання, підвищення професійної компетентності педагогів, формування умінь і методик роботи, спрямованих на виховання в учнів патріотизму, громадянської свідомості та поваги до національних цінностей.

З 2019-2025 р.р. продовжується Освітній проект «Національно-патріотичне виховання школярів засобами еколого-натуралістичної творчості».

В Центрі працюють тематичні гуртки: «Рідний край», «Рослини-символи України», «Писанкарство», «З Україною в серці» на базі закладів освіти м. Тернополя та області.

Започаткували міні-проекти: «Моя маленька Батьківщина», «Вернісаж зимових свят», «Герої не вмирають».

Провели семінари, круглі столи: «Виховання громадянина-патріота засобами еколого-натуралістичної освіти», «Честь і слава незламним».

Взяли участь у волонтерських акціях: долучались до плетіння маскувальних сіток, допомагали сім'ям переселенцям, виготовляли обереги для захисників України. Спільно з Благодійним фондом «Карітас Тернопіль» були організовані майстер-класи для дітей та дорослих з тимчасово переселених областей: «Виготовлення ангелів-оберегів», «Різдвяна атрибутика». Спільно з громадською організацією «ВПО України» Тернопільщина організували та провели: екскурсії в ТОЦЕНТУМ, виховні заходи до Дня Святого Миколая.

Організували виставку дитячих творчих робіт області в Українському домі «Перемога» на тему «Дідух - різдвяний дух».

Спільно з компанією «Грінвейс» розробили релаксаційно-екологічну «Стежку здоров'я» (психолого-педагогічна допомога дітям з використанням енергетичних властивостей природних об'єктів у відновленні психологічного, фізичного здоров'я та хронічного втомлення, спричиненого екстремальними умовами воєнного стану).

Вихованці та педагоги Центру активні учасники Всеукраїнських масових заходів: «Українська паляниця», «Україна-сад», «Квітуча Україна», «Моя країна – Україна», «Паросток» та ін.

Провели роботу з батьківською громадськістю: залучали батьків до проведення виховних заходів (Свято Миколая, Андріївські вечорниці), майстер-класів («Писанкарство», «Дідух – різдвяний дух», «Павук»), природоохоронних та волонтерських акцій («Посади дерево», «Годівничка», «Добро починається з тебе») і ін.

Методистами відділів створено та впроваджено в роботу 28 навчальних програм на основі типових навчальних програм з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку та схвалено педагогічною радою Тернопільського обласного центру, затверджених відповідним наказом.

У Центрі створені всі оптимальні умови для здійснення дослідницької роботи, залучення молоді до практичної діяльності у галузі біології, екології, сільського господарства, розвиток інтересів дітей відповідно до вимог сьогодення, формування у них суспільно-громадянського досвіду. Педагогами закладу приділяється особлива увага професійній орієнтації та допрофесійній підготовці вихованців.

Виходячи з особливостей комплектування груп, впроваджуються інноваційні методики, що дозволяє враховувати індивідуальні особливості вихованців на всіх етапах освітнього процесу. Перевага надається методикам, що сприяють формуванню ключових компетентностей дітей. Так, на даний час Центр співпрацює з Тернопільською спеціалізованою школою Тернопільської обласної ради, де навчаються діти з вадами слуху. Тут проводяться гуртки «Рослини – символи України» (керівник гуртків Галина Гевко).

Під час занять керівник гуртків реалізовує мету і завдання: ознайомлює дітей з рослинами – символами України, як своєрідною скарбницею українського народу. Розвиток зацікавленості у вихованців до вивчення природи рідного краю поглиблює знання про особливості будови та поширення рослин-символів, формує чітку особисту позицію щодо власного здоров'я, формує в дітей уявлення про культуру, побут, традиції та обряди українського народу, розвиває інтерес до мистецтва свого народу, його історії та традиції, ознайомлює вихованців з українськими народними піснями, творами українських класиків, формує у вихованців уміння і навички практичної діяльності, сприяє самореалізації дітей в соціумі засобами мистецтва.

Педагог вже багато років працює з учнями з особливими освітніми потребами, на основі власного досвіду розробила програму «Дивосвіт навколо нас».

Відвідуючи гуртки екологічного профілю в дітей з ООП поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток. Важливу роль в освітньому процесі відіграють ровесники, які слугують моделлю для наслідування. Оволодіння новими вміннями та навичками відбувається функціонально, навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей. У вихованців є можливості для налагодження дружніх стосунків з однолітками й участі у громадському житті.

З метою залучення учнівської молоді, їх батьків до спільних екологічних та соціальних проєктів, створення комфортного освітнього середовища та організації освітнього процесу з позашкільної еколого-біологічної освіти, забезпечення психологічної, соціальної та емоційної підтримки протягом навчального року на базі Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді працюють творчі майстерні «Дружній простір вихідного дня», керівники Т.А.Гуцало, Н.В.Сворінь. Майстерні працюють в суботу та неділю. Під час роботи творчих майстерень їх відвідувачами були здобувачі освіти КНП «Тернопільський обласний центр реабілітації та розвитку дитини» ТОР та громадськими організаціями «Їжачок» та «Виходь назовні».

У 2025 році підготовлено до ювілейного буклету з нагоди відзначення 100-річчя Національного еколого-натуралістичного центру МОН України та профільної позашкільної освіти в Україні, а саме: історію розвитку юннатівського руху в регіоні; інформацію про історію, основні досягнення, напрями роботи, матеріальну базу; координаційну роль обласного закладу позашкільної освіти в регіоні, мережу закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку області; кількість профільних творчих учнівських об'єднань.

Підготовлено і надіслано статтю до збірника «АНТОЛОГІЯ» «Педагогічно-засновники позашкільної освіти: історія та сьогодення», а також відеофільм до он-лайн студії «Позашкілля природознавців – 100!».

Під час мого відрядження адміністрацією закладу було надано інформацію основних характеристик будівлі Центру та доступ до отримання освітніх послуг учнівською молоддю. Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді знаходиться на окраїні м.Тернополя. На територію та до приміщення закладу забезпечено безперешкодний доступ здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Будівля двоповерхова, до будівлі прилаштований знімний пандус, дверний прохід забезпечує можливість проїзду візком.

Для дітей з ООП немає поручнів на перший поверх, прилаштований знімний пандус, є поручні на другий поверх, пандус відсутній.

На стінах та підлозі є контрастне маркування, а на дверях кабінетів – вказівники.

Перед та на кінці сходової частини є рельєфне та контрастне маркування. Міжсходові клітки непристосовані до пересування людей з обмеженими особливостями, коридори не захаращені.

У закладі освіти приміщення туалетної кімнати великої площі, але неадаптоване до використання учасниками освітнього процесу з особливими освітніми потребами, нема поручнів біля унітазів.

Для створення безпечних умов при організації освітнього процесу у ТОЦЕНТУМ облаштовано найпростіше укриття місткістю до 150 осіб. Укриття проходить перевірку органами ДСНС про що свідчить відповідний акт від 18

серпня 2025 р. Також в договорах із закладами ЗСО є пункт про використання укриттів під час занять гуртків у разі повітряної тривоги.

Територія закладу огорожена, але є доступ до території закладу для сторонніх осіб. На території закладу є 3 приватні будинки, що унеможлиблює закритий доступ.

Практичного психолога в закладі немає.

Для України проблема навчальних втрат вкрай гостра, бо крім наслідків пандемії діти зазнали і продовжують зазнавати втрат у навчанні від початку повномасштабної війни з росією. Тривалий період навчання в умовах порушеного освітнього процесу через пандемію, війну, зміну місця проживання, повітряні тривоги, відключення електроенергії, нестабільний емоційний стан, беззаперечно, вплинули на якість отриманих знань здобувачів освіти. Відтак, питання щодо вивчення освітніх втрат і освітніх розривів, визначення шляхів їх вимірювання та механізмів подолання залишаються актуальними і потребують впровадження певних процедур для дослідження та їх компенсації.

Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, до певної міри, теж зазнав освітніх втрат, вони стосувалися педагогічних працівників. За час повномасштабної війни один педагог виїхав за кордон та один був призваний до лав ЗСУ.

Для зменшення освітніх втрат серед вихованців педагоги закладу продовжують проводити гурткову роботу, по мірі можливості, в очному форматі. Під час блекауту керівники гуртків виставляють конспекти занять на Google Диск, а вихованці, після появи світла мають змогу з ними ознайомитися.

Хотілося б зазначити і те, що методисти ТОЦЕНТУМ у співпраці з управлінням культури та мистецтв Тернопільської міської ради проводять дуже велику кількість виїзних заходів, а саме, інформаційні хвилини, бесіди, дискусії, майстер-класи та розваги еколого-просвітницького напрямку під назвою «Екологічний всеобуч». На заходи, які проводилися на базі бібліотек, ліцеїв, площ міста Тернопіль, запрошувалися учні шкіл які не займаються в гуртках Центру, особи з інвалідністю та ВПО.

У науково-педагогічній діяльності викристалізувався новий напрям – реабілітаційна педагогіка, яка покликана допомогти учневі зорієнтуватися у складному, суперечливому світі, знайти вихід із кризової ситуації. Актуальним в реабілітаційній педагогіці є розробка ефективних методів педагогічної терапії і корекції, компенсації, ігротерапії, уроків серед природи (деревотерапії, анімалотерапії, ароматерапії), спрямованих на відновлення фізичного, психічного, морального та духовного здоров'я дитини, на захист учнів від різних стресогенних чинників. Зокрема – допомогти дитині у кризових ситуаціях, у подоланні екзистенційного вакууму, в ефективній адаптації до нових соціально-економічних і політичних умов.

Великою популярністю серед вихованців та відвідувачів центру користується релаксаційна стежка створена з метою використання енергетичних властивостей природних об'єктів у відновленні психічного та фізичного здоров'я дітей. Вона передбачає проведення занять у природі – з деревотерапії, анімалотерапії (спілкування з тваринами), ароматерапії на встановлених зупинках.

Використання релаксаційної стежки можна вважати одним із форм подолання освітніх втрат.

Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, до певної міри, теж зазнав освітніх втрат, вони стосувалися педагогічних працівників. За час повномасштабної війни один педагог виїхав за кордон та один був призваний до лав ЗСУ. Адміністрація закладу поставила перед собою мету зберегти педагогічний склад та розширити мережу гуртків по області. Мету було досягнуто. До гурткової роботи еколого-натуралістичного профілю в області ТОЦЕНТУМ залучив, на сумісній основі, 18 педагогічних працівників в 14 територіальних громадах, які займаються з 22 групами вихованців, що становить 88 навчальних годин.

Відповідно до плану роботи Тернопільського ОЦЕНТУМ організаційно-масова робота проводиться на різних рівнях: регіональному (місцевому), обласному, всеукраїнському, міжнародному.

Протягом навчального року в очно-заочних заходах на усіх рівнях взяли участь понад 12 тисяч здобувачів освіти 286 навчальних закладів області, серед яких, як окремі учні, так і творчі учнівські об'єднання екологічного спрямування.

Удосконалення інформаційно-методичних зв'язків Центру та закладів освіти області сприяло своєчасній організації та координації 2 міжнародних, 32-ти очно-заочних Всеукраїнських та обласних природоохоронних конкурсів, акцій, 6 регіональних масових заходів еколого-натуралістичного напрямку.

У 2024-2025 навчальному році у масових заходах екологічного спрямування взяли участь: на обласному рівні – 2756 здобувачів освіти, переможцями стали – 618, на Всеукраїнському рівні – 468 здобувачів освіти, переможців – 326. Масові заходи були спрямовані на розвиток пізнавальних інтересів, морально-етичне, художньо-естетичне, патріотичне та правове виховання. Заходи виховного спрямування передбачали такі форми роботи: бесіди, диспути, свята, конкурсні програми, інтелектуальні ігри, круглі столи, усні журнали, вебінари, онлайн-семінари, віртуальні екскурсії, онлайн-квізи (вікторини) тощо. Здобувачі освіти області за участь у міжнародних, всеукраїнських, обласних очно-заочних масових заходах екологічного спрямування - нагороджені дипломами I, II та III ступенів, грамотами переможця, учасника подяками НЕНЦ МОН України, управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації, Тернопільським обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Найактивнішу участь здобувачі освіти взяли в обласних конкурсах: «Замість ялинки - зимовий букет», «Земля – наш спільний дім» (учнівських колективів екологічної просвіти), зльоті юних дослідників природи, зльоті юних натуралістів, природоохоронних, акція: «Першоцвіти Тернопілля», «Годівничка», «Великий зимовий облік птахів», «День зустрічі птахів», Всеукраїнських конкурсах: юний дослідник, досягнень юних зоологів, енергія і середовище, юних фотоаматорів «Моя країна – Україна» та багатьох інших.

Висновки:

Освітнє партнерство між обласним еколого-натуралістичним центром та закладами загальної середньої освіти забезпечує синергію формальної й

неформальної освіти. Така співпраця сприяє формуванню ключових компетентностей учнів, підвищує їхню активність, екологічну свідомість та практичні навички, готуючи до життя в умовах сталого розвитку.

Еколого-натуралістичний центр є важливим осередком формування екологічної культури та відповідального ставлення до природи серед дітей і молоді. Діяльність центру сприяє розвитку пізнавального інтересу до біології, екології, сільського господарства та природничих наук через практичну й дослідницьку роботу. Освітній процес організовано на високому методичному рівні з урахуванням вікових особливостей вихованців та сучасних освітніх підходів. Значна увага приділяється практичній діяльності: догляду за рослинами й тваринами, участі в екологічних акціях і природоохоронних заходах. Центр створює сприятливі умови для розвитку творчих здібностей, самостійності, спостережливості та дослідницьких навичок вихованців. Робота закладу сприяє вихованню громадянської відповідальності, бережливого ставлення до довкілля та усвідомлення глобальних і локальних екологічних проблем. Педагогічний колектив демонструє високий рівень професіоналізму, ініціативності та творчого підходу до організації освітнього процесу. Еколого-натуралістичний центр активно співпрацює з закладами загальної середньої освіти, громадськими організаціями та місцевими громадами.

Результати роботи центру підтверджуються активною участю та успіхами вихованців у конкурсах, виставках, науково-практичних конференціях і природоохоронних проєктах. Загалом, діяльність еколого-натуралістичного центру є ефективною, суспільно значущою та має важливе значення для екологічного виховання підростаючого покоління.

Рекомендації:

1. Посилити просвітницьку роботу з громадами області з метою розширення мережі співпраці та спонсорства.
2. Посилити роботу з батьками в профіорієнтаційних цілях на прикладі компанії «Агропродсервіс»с. Настасів.
3. Розширити мережу гуртків агробіологічного спрямування в усіх опорних закладах освіти територіальних громад області та поглибити науковий зміст пошуково-дослідницької та експериментальної роботи в них.
4. Проводити просвітницьку роботу серед здобувачів освіти старших класів з метою створення нових гуртків хіміко – біологічного та екологічного спрямування на базі Центру та у закладах освіти.
5. Продовжити розробку сучасних програм гурткової роботи з екології, біології, природознавства з акцентом на практичні дослідження та STEAM-підхід.
6. Знайти можливості для залучення в штат співробітників ТОЦЕНТУМ практичного психолога.
7. Сприяти зміцненню матеріально-технічної бази в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах Тернопільської області для занять гуртків екологічного, біологічного та агробіологічного спрямування, функціонування учнівських навчально-дослідних земельних ділянок, культиваційних споруд захищеного ґрунту.

Статистичні дані по методичній роботі 2025 рік (ТОЦЕНТУМ)

ТОЦЕНТУМ	Форма роботи	Категорія учасників	К-сть учасників
Семінари	Побутові відходи: екологічна складова поводження з ними	для керівників, методистів профільних та багатoproфільних закладів позашкільної освіти.	214
	<u>Педагогічна ЕКО-майстерня «Освіта сталого розвитку. Досвід роботи закладів освіти Тернопільської області»</u>	для керівників екологічних гуртків профільних та багатoproфільних закладів позашкільної освіти.	
	<u>Навчально-методичний семінар для педагогів закладів дошкільної освіти «Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку»</u>	для педагогів закладів дошкільної освіти	31
	Народні традиції – джерело формування екологічної компетентності школярів.	керівники профільних гуртків, педагоги закладів освіти громади та педагоги закладів позашкільної освіти.	35
УСЬОГО		2	
Майстер-класи	по писанкарству	для жителів Тернополя, внутрішньо переміщених осіб	65
	по писанкарству	для студентів	53
	по писанкарству	для учнів ТЗОШ	145
	по виготовленню букетів з живих квітів	Учні шкіл м. Тернополя, внутрішньо переміщених осіб	57
	по виготовленню оберегів	Учні ТЗОШ, вихованці ТОЦЕНТУМ, внутрішньо переміщених осіб	262
	По лозоплетінню, бісероплетінню	вихованці ТОЦЕНТУМ	52
	по виготовленню прикрас з бісеру	Учні ТЗОШ, вихованці ТОЦЕНТУМ	32
	по виготовленню квітів з тканини	Учні ТЗОШ, вихованці ТОЦЕНТУМ, внутрішньо переміщених осіб	25
	по виготовленню картин з ниток	Учні ТЗОШ, вихованці ТОЦЕНТУМ	21
	По оздоблення вітальних листівок природним матеріалом	Учні ТЗОШ, вихованці ТОЦЕНТУМ, внутрішньо переміщених осіб	92
	по виготовленню прикрас з живих квітів	Учні ТЗОШ, вихованці ТОЦЕНТУМ, внутрішньо переміщених осіб	45
	по виготовленню флораріумів	Учні ТЗОШ, вихованці ТОЦЕНТУМ	16
	по виготовленню композицій з живих квітів на патріотичну тематику	педагоги ПНЗ міста Тернополя	74
	по виготовленню патріотичної атрибутики для воїнів ЗСУ	вихованці ТОЦЕНТУМ, внутрішньо переміщених осіб	192
	по виготовленню букетів, композицій на патріотичну тематику	вихованці ТОЦЕНТУМ	74
	по виготовленню квітів з стрічок	для педагогів ПНЗ м. Тернополя	53
	«Новорічна композиція», «Дідух, різдвяна атрибутика»	вихованці ТОЦЕНТУМ, внутрішньо переміщених осіб	183

УСЬОГО		235 заходів	
Обласні наради	Директорів і методистів профільних ПНЗ	Директори і методисти позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування, працівники ТОЦЕНТУМ	24
	Обласна нарада директорів ПНЗ	Директори ПНЗ області, директор департаменту та головний спеціаліст департаменту освіти і науки ОДА	63
Тренінги	«З Україною в серці»	Педагоги ПНЗ	32
	«Клімат змінюється – час діяти»	Керівники екологічних гуртків профільних та багатопрофільних закладів позашкільної освіти, вчителі біології міста.	29
Круглі столи	«Булінг в освітньому середовищі: сучасні реалії»	Методисти, керівники гуртків ТОЦЕНТУМ	27
	«Як зберегти ментальне здоров'я. Теорія і практика»	Методисти, керівники гуртків ТОЦЕНТУМ	20
Фестивалі	Аукціон педагогічних ідей	Методисти, керівники гуртків ТОЦЕНТУМ	20
виставки	Виставка сучасної тематичної науково-популярної літератури	Методисти, керівники гуртків закладів позашкільної освіти.	
	Виставка тематичної літератури «Незалежна Україна: історія і сучасність»		
	Виставка методичної літератури «Педагогічна творчість».		
	Виставка методичних доробок працівників ТОЦЕНТУМ.		
	Виставка історичних та аналітичних матеріалів про українські військові традиції та подвиги українських військовослужбовців у боротьбі за суверенітет і територіальну цілісність України		
Тижні та місячники	Тиждень зоології	Методисти, керівники гуртків закладів позашкільної освіти.	20
	Місячник національно-патріотичного виховання		20
	Тиждень знань з основ безпеки життєдіяльності.		20
	Місячник «Калейдоскоп зимових свят»		20
	Тиждень здорового способу життя		20
	Тиждень методичної роботи		20
	Місячник природоохоронної роботи		20
	Розроблені та впроваджуються проєкти		
	Назва проєкту	Термін реалізації	
Проекти	Впровадження органічного землеробства в шкільне агробіологічне дослідництво	2007 – 2025 рр.	
	Біопаливні культури, їх біологія та перспективи вирощування	2012 – 2025 рр.	

	Національно-патріотичне виховання школярів засобами еколого-натуралістичної творчості	2014-2025 рр.
	Екологічна освіта та виховання для дітей з особливими освітніми потребами	2014 – 2025 рр.
	Зміна клімату: освітній аспект	2016 – 2025 рр.

Педагогічні працівники ТОЦЕНТУМ працюють над науково-методичною проблемою закладу *«Природотерапія, як метод психологічної реабілітації учнівської молоді в умовах воєнного та після воєнного стану»*.